

Az MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
éves beszámolója az első év végén a Közoktatás-fejlesztési Kutatási
Pályázatról

(Kutatócsoport-vezető: Fejes József Balázs)

Az MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport *Motivációalapú szövegértés-fejlesztés* című projektje (támogatói okirat száma: SZKF-15/2021) egy olyan fejlesztőprogram kidolgozását és megvalósítását célozza, amelynek középpontjában felső tagozatos tanulókat oktató pedagógusok felkészítése áll arra, hogy tanulók olvasási stratégiáit és olvasási motivációját saját tantárgyukba ágyazva képesek legyen hatékonyan fejleszteni és nyomon követni. A projekt további célja a szövegformák és olvasási műveletek közötti interakció vizsgálata, továbbá a különböző formátumú szövegek tartalmának és a szöveg megértését mérő feladattípusok ismertségének, kedveltségének, a tanulók által vélt nehézségeknek feltárása.

A projekthez kapcsolódó publikációk három nagyobb témakörbe sorolhatók: (1) hatékonyságvizsgálatot megalapozó korábbi empirikus tapasztalatok összegzése, bővítése; (2) hatékonyságvizsgálat és az ehhez szükséges mérőeszközök fejlesztése; (3) a tudományos alapokon nyugvó módszertan összefoglalása a pedagógusok munkájának segítése érdekében. Az alábbiakban e három témakör szerint rendezve ismertetjük munkánk előrehaladását, valamint a megjelent, közlésre benyújtott és előkészítés alatt álló publikációkat. Összességében az első évre tervezett feladatok és publikációk a tervek szerint megvalósultak.

(1) Hatékonyságvizsgálatot megalapozó korábbi empirikus tapasztalatok összegzése, bővítése

Pedagógusok vizsgálatának első szakasza az olvasási stratégiák tanítása kapcsán megtörtént (Tary, 2022), amelyet egy nagymintás kérdőíves méréssel tervezünk kiegészíteni a jövő évben. A PRISMA módszertan alapján az olvasási stratégiák és olvasási motiváció interakciójának elemzése jelenleg folyik. A PRISMA módszertan alapján ugyancsak megkezdjük a pedagógusok olvasási stratégiák alkalmazásáról egy szakirodalmi munka elkészítését. Az olvasási motiváció és a szövegformátum kapcsolatának empirikus vizsgálata az adatelemzésnél tart. Az olvasási motivációt befolyásoló családi-otthoni tényezők kapcsolatát vizsgáló munka is az elemzési fázisban van. E témakört tekintve a következő hónapokban az alábbi publikációk benyújtását tervezzük:

The relationship between text format and reading motivation: examining gender differences.
Tervezett folyóirat: Journal of Research in Reading (Q1)

The relationship between home literacy environment and reading motivation in Hungarian 4th, 6th and 8th graders. Tervezett folyóirat: Helyon (Q1)

Megjelent publikációk:

- Tary, B. (2022). Hungarian teachers' reading strategy use in mother tongue and foreign language analysed by background variables. *Hungarian Educational Research Journal. Advance online publication.*
<https://akjournals.com/view/journals/063/aop/article-10.1556-063.2022.00126/article-10.1556-063.2022.00126.xml?body=pdf-24714>
- Tary, B. (2022). Teacher trainees' reading strategy use and reading habits in L1 and L2. In J. B. Fejes & A. Pásztor-Kovács (Eds.), *18th Conference on Educational Assessment – Book of abstracts* (pp. 27). Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola.

(2) Hatékonyságvizsgálat és az ehhez szükséges mérőeszközök fejlesztése

Tanulási és olvasási motivációt mérő kérdőívek, valamint egy olvasási stratégiákat mérő kérdőív adaptálása szükséges a későbbi fejlesztőkísérlet hatékonyságvizsgálatához. Egy, az énképet (többek között olvasási énképet) mérő kérdőív adaptálása megtörtént (Szenczi és Józsa, 2022), valamint egy olvasási stratégiákat mérő kérdőív adaptálása és kipróbálása felsőoktatási hallgatók körében (Tary és Molnár, 2022). Az olvasási stratégiákat mérő kérdőívnek a hatékonyságvizsgálat korcsoportjához igazodó, valamint egy további, olvasási motivációt mérő kérdőív felvételének előkészítése megtörtént (online kérdőív, mérési útmutató, mérés mintájának összeállítása). E kérdőívek próbamérésére 2022 októberében kerül sor (Kecskeméti Tankerület), majd 2023 tavaszán egy nagyobb mintás mérést tervezünk (Ceglédi Tankerület), amely már a fejlesztőkísérlethez szükséges kísérleti és kontrolles csoport összeállításához is információkkal szolgál majd. A felsőoktatási hallgatók körében végzett mérés miatt az olvasási stratégiák adaptációjához a szakirodalmi rész elkészült, így a próbamérés alapján a következő hónapokban tervezzük benyújtani az alábbi munkát:

The Hungarian adaptation of the Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory.
Tervezett folyóirat: Sage Open (Q2)

Megjelent publikációk:

- Szenczi, B., & Józsa, K. (2022). Az énképet vizsgáló SDQ I. (Self-Description Questionnaire I.) kérdőív hazai adaptációja. *Iskolakultúra*, 32(5), 76–95.
<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/43957/42905>
- Tary, B., & Molnár, E. K. (2022). A MARSI-R kérdőív validálása. *Iskolakultúra*, 32(5), 57–75. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/43992/42904>

(3) Tudományos alapokon nyugvó módszertan összefoglalása a pedagógusok munkájának segítése érdekében

A pedagógusok számára módszertani kézikönyv készül, amely a fejlesztőkísérletben résztvevő pedagógusok felkészítését, valamint a módszertan későbbi disszeminálását egyaránt szolgálja. A módszertani kézikönyv három nagyobb egységből áll majd: (1) A szövegértés fejlesztésének szükségessége felső tagozaton, (2) Az olvasási stratégiák tantárgyakba ágyazott tanítása, (3) Olvasási motiváció támogató stratégiák. A kötet két fejezete elkészült (Fejes és mtsai, 2022; Tary és mtsai, megjelenés alatt).

Megjelent (elfogadott) publikációk:

Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B., Tary, B., & Vígh, T. (2022). Nem érti, amit olvas! Kinek a feladata az olvasás tanítása? *Anyanyelv-pedagógia*, 15(2). <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=954>

Tary, B., & Fejes, J. B. (2022). Egy lépés a tantárgyba ágyazott szövegértés-fejlesztés felé: olvasási stratégiák. In E. Juhász & R. Kattein-Pornói (Eds.), *Oktatás egy változó világban – Kutatás, innováció, fejlesztés. Absztraktfüzet. Hungarian Conference on Educational Research. HuCER 2022*. Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA). <http://hera.org.hu/wp-content/uploads/2022/05/Absztraktk%C3%B6tet-2.pdf>

Tary, B. Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B., & Vígh, T. (megjelenés alatt). Javaslatok a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztéséhez – az olvasási stratégiák tanítása. *Anyanyelv-pedagógia*.

További lépések a pályázat sikeres megvalósítása érdekében

A pályázat kutatói, kutatási asszisztensi és pénzügyi feladatának elvégzése érdekében a pályázatban nevesített személyekkel megtörtént a szerződések megkötése a kutatás első szakaszára (Hódi Ágnes, Mesterháziné Turi Diána, Szenczi-Velkey Beáta, Vígh Tibor, Varga Andrea). A pályázatban nevesített Mezei Tímea az egyedüli kivétel, gyermekvállalás miatt jelenleg nem tud részt venni a pályázat megvalósításában, így szerződéskötésére sem került sor. Egy további doktorandusz is részt vesz önkéntes alapon a pályázat megvalósításában (Tary Blanka).

Elkészült a kutatócsoport honlapja: <http://edu.u-szeged.hu/omk/>

Felvettük a kapcsolatot a Kecskeméti és Ceglédi Tankerülettel. Megállapodtunk a következő tanévben elvégzendő mérések időbeosztásáról, valamint megkezdtük az egyeztetést a későbbi fejlesztőprogram lebonyolítása kapcsán.

Publikációk összegezve

Megjelent publikációk

Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B., Tary, B., & Vígh, T. (2022). Nem érti, amit olvas! Kinek a feladata az olvasás tanítása? *Anyanyelv-pedagógia*, 15(2). <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=954>

Szenczi, B., & Józsa, K. (2022). Az énképet vizsgáló SDQ I. (Self-Description Questionnaire I.) kérdőív hazai adaptációja. *Iskolakultúra*, 32(5), 76–95. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/43957/42905>

Tary, B. (2022). Hungarian teachers' reading strategy use in mother tongue and foreign language analysed by background variables. *Hungarian Educational Research Journal. Advance online publication*. <https://akjournals.com/view/journals/063/aop/article-10.1556-063.2022.00126/article-10.1556-063.2022.00126.xml?body=pdf-24714>

Tary, B. (2022). Teacher trainees' reading strategy use and reading habits in L1 and L2. In J. B. Fejes & A. Pásztor-Kovács (Eds.), *18th Conference on Educational Assessment –*

Book of abstracts (pp. 27). Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola.

Tary, B., & Fejes, J. B. (2022). Egy lépés a tantárgyba ágyazott szövegértés-fejlesztés felé: olvasási stratégiák. In E. Juhász & R. Kattein-Pornói (Eds.), *Oktatás egy változó világban – Kutatás, innováció, fejlesztés. Absztraktfüzet. Hungarian Conference on Educational Research. HuCER 2022*. Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA). <http://hera.org.hu/wp-content/uploads/2022/05/Absztraktk%C3%B6tet-2.pdf>

Tary, B., & Molnár, E. K. (2022). A MARSIR kérdőív validálása. *Iskolakultúra*, 32(5), 57–75. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/43992/42904>

Elfogadott publikációk

Tary, B. Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B., & Vígh, T. (megjelenés alatt). Javaslato a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztéséhez – az olvasási stratégiák tanítása. *Anyanyelv-pedagógia*.

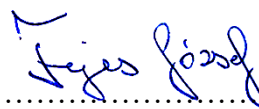
Előkészítés alatt álló publikációk

The relationship between text format and reading motivation: examining gender differences. Tervezett folyóirat: *Journal of Research in Reading* (Q1)

The relationship between home literacy environment and reading motivation in Hungarian 4th, 6th and 8th graders. Tervezett folyóirat: *Helyon* (Q1)

The Hungarian adaptation of the Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory. Tervezett folyóirat: *Sage Open* (Q2)

Szeged, 2022. szeptember 29.

.....
Fejes József Balázs
kutatócsoport-vezető